

ERIK

To odpoledne začátkem září 2001 nás Erika Lundina doprovázelo na poslední cestě hodně. Mimo jiné i tvůj bratranec Truls, Agnes, a právě proto začínám své vyprávění tady. Po deseti letech se s jeho rodinou, s Liv-Berit a se dvěma dcerami, potkám znovu. Tam jsem tě viděl poprvé.

Kostel ve Vestre Aker byl plný lidí a k hrobu jsme všichni kráčeli v početných hloučkích. Slunce si pohrávalo v listech stromů, ale zároveň i bodalo do očí a pro některé z nás to byla vítaná příležitost nasadit si tmavé brýle. V uších nám ještě zněl sborový zpěv, majestátní trubková sóla a omamné tóny varhan.

Po uložení do hrobu jsme se vrátili ke kostelu a k faře. Na to, že byl podzim, bylo nezvyklé teplo, možná dvacet stupňů. Slunce ale zmizelo za mrakem a od fjordu a z nížiny vál čerstvý vítr.

Na pohřbu navštíveném tolika lidmi jsem snadno mohl zůstat nenápadný, osamoceně jsem se loudal pod korunami stromů a s nikým z pozůstalých jsem nekonverzoval. Užší rodina má dost co dělat sama se sebou a se svými nejbližšími. Jak by si někdo mohl všimnout, že tu je někdo úplně sám a bez jakéhokoli vztahu ke komukoli ze smutečních hostů, dokonce ani k nebožtíkovi?

Některé z účastníků jsem znal, jeden, můj bývalý žák, na mne kývl, ale nebyli jsme spolu v dobrých vztazích, a tak jsem na něj nemusel brát zřetel. Ještě jsem si všiml vysokého tmavého muže, s nímž jsem se při několika příležitostech setkal, ale o něj mi nešlo. Byl zvláštní a nedalo se s ním počítat. Vzpomněl jsem si, že se mi o něm kdysi zdálo. Mával kolem sebe kosou.

Na prostranství před kostelem se lidé objímali a mávali na sebe, někteří se ale teprve představovali a zdravili. Nejstarší účastníky vždycky někdo dovedl k zaparkovaným autům, jedno po druhém startovalo a pomalu sjíždělo z návrší od kostela, kde ještě zůstávaly skupiny lidí v černém.

Rozhodl jsem se, že zůstanu a účastním se vzpomínkového posezení. V oznámení přece stálo, že „všichni, kteří doprovodí Erika na poslední cestě, jsou vítáni na společném rozloučení“. Bylo mi jasné, že společensky bude ta událost pro mne náročná, ale ani mne nenapadlo, že bych od svého úmyslu upustil.

V kostele jsem se posadil hodně dopředu a k prostřední uličce, samozřejmě vpravo. Tak jsem dobře viděl na pastora, který zahájil pobožnost tím, že pozdravil podáním ruky čtyři pokolení rodiny Lundinových, nejdřív vdovu Ingeborg a pak děti mezi čtyřiceti a padesáti, všechny doprovázené manželskými partnery. Přítomna byla i vnučata a pravnoučata.

Snažil jsem se uhodnout, která z dcer je Marianne a která Liv-Berit. Poznal jsem jen to, že Marianne je nejstarší, ale rychle jsem konstatoval, že mezi oběma sestrami je vel-

ký věkový rozdíl, a tak bylo rozhodnutí jasné. Liv-Berit bylo něco málo přes čtyřicet a její sestra Marianne mohla být mého věku, tedy kolem padesáti. Nejstarší syn Jon-Petter seděl těsně u své ženy Lise, nebylo těžké uhodnout, že to je profesorova snacha, protože Jon-Petter, Marianne a Liv-Berit byli světlolvasí, Lise tmavovlasá. Marianne jsem přiřadil ke Sverremu, se kterým se držela za ruku. Později jsem usoudil, že Liv-Berit nejspíš podává kapesník její muž Truls.

Pak ti mladí. Trvalo mi déle, než jsem je identifikoval, ale než jsme vyšli před kostel, měl jsem přehled i o nich. Fotky Ylvy a Joakima jsem si našel na internetu. Kdybych hledal dnes, našel bych jistě všechny na Facebooku a Instagramu. Ale oznámení mi poskytlo užitečný přehled o věkové posloupnosti. Proto nebyl neřešitelný úkol zařadit i Sigrid, Fredrika, Tuvu a Miu. Nejstarší vnučka Sigrid, něco ke třiceti, jistě byla ta, která seděla s asi tříletým chlapečkem na klíně vedle muže, jistě otcem dítěte, a asi patnáctileté děvče musela být Mia, nejmladší vnučka, protože druhý nejmladší byl Joakim. O pár let starší než Joakim byla Tuva, mladá dáma, u níž nemohlo dojít k záměně za teenagera.

Pastor skončil s podáváním ruky u nich. Ale kdo z těch dalších mladých byli sourozenci, bratrance a sestřenice? V tomto bodu mi úmrtní oznámení nepomohlo, a tak jsem záhadu zatím nechal uležet. Nezabýval jsem se ani spekulacemi, kdo jsou rodiče vnučat. Na smuteční hostině se jistě dozvím víc.

V oznámení, které jsem měl v náprsní kapse, nebyla pravnoučata zmíněna jmenovitě, ale jako „pravnoučata a ostatní příbuzní“. Nemohl jsem tedy vědět, kolik mladých mělo

vlastní děti, a tudíž kolik pravnoučat starý profesor měl. Mohlo být jedno anebo víc. V mnoha jazycích by se to poznalo naprosto zřetelně, ale v norštině nepoznáme rozdíl mezi neutrem v singuláru a neutrem v plurálu, když má slovo jen jednu slabiku. Pořád jsem nevěděl, kdo z případných sourozenců, švagrů a švagrových, synovců a neteří z norské a švédské strany je na pohřbu, poněvadž se schovávali pod kolektivním označením „ostatní příbuzní“. Napadlo mne nicméně, kolik člověk může vyčíst z úmrtního oznámení. A už během pastorova proslovu se některé díry zaplnily: Jak jsem předpokládal, čtyřletého synka měla s sebou Sigrid, jmenoval se Morten, ale Sigrid a Thomas měli i roční dceru Miriam, nejmladší výhonek rodinného stromu.

Pastor vykreslil dojemný portrét švédského stipendisty, který přišel na podzim roku 1946 do Osla, aby dokončil doktorát o eddické poezii a severských mýtech v rozsáhlých studiích Magnuse Olsena. Tady se seznámil s Ingeborg a založil rodinu, nejdřív jako stipendista, pak jako lektor a docent na univerzitě, kde působil jako profesor staroseverské filologie. Tuto stránku Erikova života jsem zde zastupoval já. Na případnou otázku bych rodině sdělil, že jsem sedával v jeho posluchárně, ale že jsme po mnoho let udržovali i neformální kontakty a posléze jsme se stali tím, co bych nemohl nazvat jinak než důvěrnými přáteli. Teď už od té doby, co jsem ho viděl naposledy, uplynulo mnoho let.

Snažil jsem se nevstoupit do společenské místnosti sboru jako jeden z prvních, ale ani mezi posledními. Když jsme však vcházeli dovnitř, ten vysoký tmavý muž mě obdařil

udiveným pohledem a já okamžitě uhnul očima a ustoupil o krok stranou. Za trest jsem nakonec přece jen vstoupil jako jeden z posledních.

Když jsem přišel ze šatny, většina účastníků už seděla u stolků a vzadu se někdo hekticky snažil prostříit pro poslední příchozí. Pamatuji si, že jsem se trochu bezradně zastavil uprostřed, Tuva vstala, šla mne přivítat a zeptala se, zda se mám kde posadit. Dnes si už nevzpomínám, co jsem odpověděl, ani jak mne vodili po sále, ale skončilo to tím, že mi našli volnou židli u mladých. V čelech stolu seděly Tuva a Mia. Dále šikmo proti mně Ylva, z jedné strany měla Fredrika a z druhé Joakima, což byli, jak se ukázalo, její bratrance, oba mladší než ona, ale ne o mnoho. Fredrik byl z nich nejstarší a já brzy pochopil, že studuje právo a že Joakim chodí do třetího ročníku střední školy na Fagerborgu. Byli to Sigridini bratři a dva synové Jona-Pettera a Lise. Vpravo ode mne seděla Liv-Berit a tvůj bratranec Truls, jehož dobře znáš, a proto nepotřebuje další představování. Rychle jsem přišel na to, že jsou to rodiče Tuvy a Mii, s nimiž jsi vyrůstala od dětství. Hned jsem si všiml, že tvůj bratranec má na pravé polovině čela starou jizvu. Byla tak nápadná, že jsem v duchu uvažoval, co se mu asi mohlo stát. Ten příběh jsi mi o deset let později vyprávěla.

Samozřejmě chápu, že se tu zmiňuji o příliš mnoha lidech, než aby ses v nich vyznala. Ale věz, že se všemi se setkáš znovu. Během let po pohřbu Erika Lundina jsem se znovu setkal s většinou profesorových dětí i vnoučat za nových okolností, ne však se všemi najednou jako na tom-

to pohřbu, ale jednotlivě. První kapitolu ber jako úvodní představení rodiny Lundinovy. Proč a jak jsem se s nimi poté viděl, ponechám zatím stranou. Nemusím ti povědět všechno najednou. Ostatně by to ani nebylo možné.

Nijak bezmezně rozsáhlá tahle galerie ani není. A kdoví: Od Trulse ta jména už možná znáš? Jen krátce je zopakuj: Erik Lundin měl tři děti, Jona-Pettera kolem pětapadesáti, Marianne o trochu mladší a Liv-Berit kolem čtyřiceti. Pořadí podle věku vyplývá i z úmrtního oznámení, jak jsem už psal. Jon-Petter a Lise mají dceru Sigrid a syny Fredrika a Joakima, z nichž zvláště o Sigrid se ještě několikrát zmíním. Marianne a Sverre mají dceru Ylvu, bylo jí tehdy kolem pětadvaceti a tito tři budou hrát v mém vyprávění ústřední roli. Víc není třeba říkat. Manžel Liv-Berit je tedy tvůj bratranec, jak jsi mi svěřila, vyrůstali jste spolu od dětství. Jeho žena se stala tvou přítelkyní a jejich dcery Tuvu a Miu znáš od narození. Tehdy na pohřbu bylo Tuvě podle mého odhadu asi dvacet let a Mie patnáct, ale o tom máš jistě lepší přehled než já.

Přelétl jsem pohledem sešlost a odhadl jsem, že je nás kolem stovky. Nikdy mě nenapadlo a také jsem to neměl v úmyslu, že bych se na pohřebním posezení dostal tak blízko nejbližším pozůstalým. Představoval jsem si sám sebe v poněkud méně významné roli u stolu vzadu v sále s ostatními jednotlivci – s kolegy a známými Erika Lundina – s nějakou neteří či synovcem bez partnerů. Situace, do níž jsem se dostal, se mi nikterak nezamlouvala. Dala se do mě zima a udělalo se mi nevolno.

Přestože byli všichni kolem stolu v černém, jinak nic v jejich rodině nenaznačovalo, že jsou to viktoriánští pietisté. Na sobě měli elegantní vypasované šaty a šik obleky z nejlepších látek. Dámy nešetřily na líčidlech, na rtěnkách ani na laku na nehty, v uších a na zápěstích se jim blyštělo zlato a drahé kameny a Ylva, jak jsem si všiml hned poprvé, měla na krku safírově modrý přívěsek, skoro jako třetí oko, protože mělo stejnou barvu a téměř stejný tvar jako její oči. Z míry mne vyváděly i všechny ty vůně kolem stolu, směsice různých parfémů, kolínských a vod po holení. Takové smyslové dojmy jsem vnímal zvláště citlivě, jelikož žiji sám. U mne doma v Gaupefaret není cítit v koupelně a v kuchyni nikdo než já.

Sousední stůl obsadil zbytek nejbližší rodiny. Sigrid, Thomas a malý Morten seděli s rodiči mladé maminky, s Jonem-Petterem a Lise, a dědeček držel na klíně dítě. V čele kralovala především Ingeborg, krásná stará dáma se stříbrnými vlasy. Vedle ní Marianne a Sverre, rodiče Ylvy, v celé široké rodině jediného jedináčka.

Když jsem viděl Marianne a Sverreho tak zblízka, náhle jsem měl pocit *déjà vu*. Neznám je odněkud? Muselo by to být už hodně dávno. Sverre měl v levém ušním lalůčku červený kamínek, to by mne mohlo přivést na stopu, protože ta rudá tečka mi něco připomínala, už jsem ji někdy viděl, a když jsem se přes stůl podíval na Ylvu, jako by se mi vybavila vzpomínka na její matku v mladých letech. Kromě toho jsem zaregistroval, že Sverre mluví nápadným jihonorským dialektem a jako by mě to nijak nepřekvapilo. Ale třeba jen tak fantazírují, pomyslel jsem si. Ve svém zralém věku jsem se už setkal s mnoha lidmi.

U stolu seděl ještě další pár, žena a muž, ve stejném věku jako profesorovy děti, tedy mezi čtyřiceti a padesáti. Mluvíli švédsky, lépe řečeno gotlandským nářečím, poznal jsem to podle charakteristických dvojhlásek.

*

Sigrid na konci velkého rodinného stolu vstala a cinkla lžičkou do šálku od kávy. Téměř nikdo si toho nevšiml, protože v sále to šumělo a hučelo. Sigrid si odkašlala a zazvonila na sklenici s nožkou, tentokrát mnohem rozhodněji, a jala se hlasitě a zřetelně promlouvat ke shromážděným.

Drahá rodino! Drazí přátelé a kolegové Erika Lundina, drazí bývalí studenti...

Znovu mi přeběhl mráz po zádech, vrátila se nevolnost a napadlo mě, že tohle možná skončí špatně. Sigrid pokračovala:

Jmenuji se Sigrid a jsem Erikova nejstarší vnučka, dcera Jona-Pettera, který sedí po mé pravici. Je nejstarší Erikův potomek a momentálně drží na klíně zástupce nejmladší generace, ten se jmenuje Morten. *Ne, to ne, Mortene! Hezky zůstaň sedět u dědečka...* Rodina by tímto ráda poděkovala všem, kdo dnes vyprovázeli Erika na poslední cestě, a jsme vděčni i za to, že se nás tu sešlo tolik. Doufali jsme, že vás přijde hodně, ale nečekali jsme, že *tak* hodně. Ale přesto tu jeden chybí... dědeček by měl z každého z vás radost!

Ozvalo se několik vzlyků, ale Sigrid se nenechala vyrušit:

Za chvíli se bude podávat pohoštění, najíme se společně a pokusíme se spolu víc seznámit. Postupně bude pří-

ležitost i něco říci, ale dejte mi laskavě napřed znamení, protože jak asi víte, mám na starosti organizaci dnešního odpoledne. Na Erikově rozloučení nesmí chybět ani kulturní vložka, to bychom si neodpustili. Ale nejdřív dostanete sušenou šunku se smetanou, míchaná vajíčka, bramborový salát, křehký chléb, pivo a minerálku. Nevíme jistě, jestli se to v tomto domě smí, ale nachystali jsme i sklenku něčeho ostřejšího pro vás, kteří ji zvládnete a kteří už na to máte věk...

Sigrid se podívala na náš stůl a zastavila se pohledem u patnáctileté Mii, ale pak si všimla mne, cizího. Pokračovala:

Je to opravdu smutné, že nám dědeček odešel, ale já vám teď něco povím: Slíbila jsem mu, že vás tu pozdravím všechny dohromady a každého zvlášť. Věděl, že brzy zemře, a měl přání, aby některé z vnoučat bylo *toastmaster*, jak tomu říkal, a když jsem s ním mluvila naposledy, vzhlédl ke mně a řekl švédsky: *Rád bych, abys toastmasterem byla ty*. Přikývla jsem, byla jsem nejstarší, a v rodině jsme to už domluvili. Pak dodal: *Pozdrav všechny. Nezapomeň ode mne všechny mé přátele a známé naposledy pozdravovat*.

Dědeček žil v Norsku padesát pět let. A tehdy jsem ho poprvé slyšela mluvit švédsky. Přikývla jsem, možná jsem si utřela slzu. Pak dodal: *A musíte zpívat! Musí to být oslava. Skutečná hostina, Sigrid. Opravdová staroseverská pohřební hostina! Slíbíš mi to?*

A s těmi slovy, jeho vlastními, vás vítáme na vzpomínkovém setkání za Erika Lundina. Zůstaňte tak dlouho, jak můžete a máte chuť. Sál máme k dispozici až do pozdního večera.